

WARSZTAT 9

ZAPRASZAMY NA UCZTĘ

Czas trwania

ok. 1,5 godziny.

Grupa docelowa

Wszystkie grupy wiekowe; rolą prowadzącego jest dostosowanie sposobu prowadzenia warsztatu i doboru jego elementów do wieku uczestników.

Materiał może być wykorzystany również na lekcji religii lub na spotkaniu grup duszpasterskich.

Cele i założenia

- Dostrzeżenie niesprawiedliwości w podziale dóbr na świecie oraz łamania praw człowieka i jego godności w tym zakresie.
- Poznanie miejsca Polski wśród krajów rozwiniętych.
- Zrozumienie najgłębszej przyczyny niesprawiedliwego podziału dóbr na świecie, którą jest nieumiarkowana, nadmierna konsumpcja i dążenie tych, którzy mają dużo, by mieć jeszcze więcej, co odbywa się kosztem ubogich.
- Wyrobinienie postawy ograniczania nadmiernie rozbudzonych potrzeb i dzielenia się.
- Zrozumienie pojęcia pomocy rozwojowej i odróżnienie jej od pomocy charytatywnej czy humanitarnej.
- Zdefiniowanie Sprawiedliwego Handlu jako formy pomocy rozwojowej.
- Poszukiwanie możliwości włączenia się do pomocy rozwojowej.

Przed spotkaniem przygotuj:

- losy z nazwami kontynentów i wybranych krajów; ilość losów powinna odpowiadać ilości uczestników zajęć. 20% losów to kontynenty i kraje bogate (Europa, Ameryka Północna, Australia, Japonia, Nowa Zelandia), 80% - kontynenty i kraje ubogie: Afryka, Azja, Ameryka Łacińska;
- w losach w grupie ubogich zaznacz jeden lub dwa losy dla „służących”, w grupie bogatych - jeden dla „dobroczyńcy”;
- na środku sali postaw duży stół, albo zestaw razem kilka stolików, aby „bogaci” mogli przy nim ucztować, oraz zrób miejsce w pobliżu kosza na śmieci, by mogły tam się zgromadzić dzieci „biedne”;
- opcjonalnie możesz przygotować dodatkowe akcesoria do „uczty bogatych”, np. obrus, kwiaty, świece, elegancki talerz na cukierki, talerzyki dla ucztyjących, magnetofon i nagranie uroczystej muzyki itp.
- poprosić uczestników, aby przynieśli na spotkanie po jednym cukierku (ważne jest, by to były ich własne cukierki, nie przyniesione przez prowadzącego); należy uprzedzić ich, że będzie losowanie i może się okazać, że kto inny zje ich cukierki, ale może się zdarzyć i tak, że wylosują cukierki innych. Należy dobrze przygotować do tego zwłaszcza młodsze dzieci (nie zdradzając celu losowania), aby nie doszło do wyzwolenia niekontrolowanych emocji.

PRZEBIEG SPOTKANIA

1. Zapraszamy na ucztę: 25 minut

Zbierz cukierki od uczestników. Rozlosuj wśród nich kraje i kontynenty, gdzie „zamieszkają”. Wprowadź ich w sytuację: Wybór ojczyzny nie jest zależny od woli czy chęci ludzi przychodzących na świat, podobnie jak w tej chwili losowanie zdecydowało o tym, gdzie będziemy „mieszkać”. Ale ma to poważne konsekwencje na całe życie.

Zaproś na bok „służących” na naradę. Powiedz im, jak mają przygotować ucztę (patrz p. 4). Poproś, by się przez chwilę naradzili między sobą, jak to zrobią, aby mogli się dobrze wczuć w swoją rolę.

Gdy służący przystąpią do pracy, zaproś na naradę bogatych. Wyjaśnij im ich zachowanie na uczcie, a także rolę dobroczyńcy (patrz p. 5, 6). Zachęć ich do naradzenia się, jak odegrają swą rolę.

Służący nakrywają obrusem stół, wnoszą akcesoria, np. kwiaty, płonące świece - stwarzają uroczystą oprawę. Wreszcie na eleganckiej tacy czy talerzu wnoszą uroczyście (a może i przy wtórze muzyki) zebrane cukierki. Z ukłonami, czotobitnie zapraszają na ucztę bogatych, a biednych - aby „nie przeszkadzali” - odsuwają czy wręcz spychają z odpowiednim komentarzem gdzieś na bok, do kąta, np. w pobliże kosza na śmieci.

Bogaci zasiadają do uczyty. Nie zwracając uwagi na biednych zabierają się do konsumpcji cukierków. Zachowują się swobodnie, rozmawiają, śmieją się, może szepczą sobie coś na ucho... Po prostu dobrze się bawią, ostadzając sobie życie cukierkami. Jeśli warsztat jest wykorzystany na lekcji religii, można w tym miejscu odczytać *Przypowieść o bogaczu i Łazarzu* (Łk 16,19-31).

Po jakimś czasie dobroczyńca „zauważa” ubogich i z podkreślając, jakiego to dobrodziejstwa doznają ubodzy, bierze ze stołu 15% cukierków i rzuca je w ich stronę czy też wręcza im jak żebrakom.

Biedni zabierają się do swojej porcji cukierków. Zostaw uczestnikom czas na jedzenie i przemyślenia.
Uwaga: w trakcie jedzenia może dojść do spontanicznego dzielenia się cukierkami lub do buntu ubogich.

2. Odczucia uczestników: 10 minut

Poproś uczestników, aby podzielili się swymi odczuciami (mogą wcześniej porozmawiać o tym w zespołach – np. jeden „bogaty” i odpowiednia ilość „biednych”, aby potem przedstawić wnioski całej grupie). Możesz przygotować planszę lub slajd:

20% LUDNOŚCI ŚWIATA KONSUMUJE 85% ŚWIATOWYCH ZASOBÓW ŻYWNOŚCI 80% LUDNOŚCI - POZOSTAŁE 15%

Możesz też pomóc uczestnikom, zadając różne pytania, np.:

Co czujesz, widząc grupę ludzi bogatych, zjadających się cukierkami?

Co czujesz, jedząc cukierki w obecności osób biednych, głodujących?

Czy uważasz, że jest to w porządku, że nieliczni zużywają większość dostępnych zasobów, a dla większości zostają resztki?

Czy chciałbyś korzystać lub aby twoi rodzice korzystali z jałmużny? Uzasadnij swoją wypowiedź.

Czy taka sytuacja odpowiada godności i prawom człowieka? Dlaczego?

Dlaczego bogactwo światowe jest tak nierówno podzielone? Gdzie leży tego najgłębsza przyczyna?

Czy to ma coś wspólnego z naszym stylem życia i naszą konsumpcją?

3. Refleksja – podział dóbr na świecie, biedni i bogaci: 15 minut

Jak można zastosować scenkę, w której wszyscy braliśmy udział, do sytuacji na świecie? Poproś uczestników o wypowiedzi. Na koniec możesz podsumować:

Wszyscy ludzie z każdego kraju mają swój wkład w bogactwo świata – pracują, dostarczają różne produkty, jak surowce naturalne, płody rolne, wyroby rzemieślnicze i przemysłowe... Ale z efektów tej pracy korzystają nieliczni bogaci, którzy czasem oddadzą coś ze swego bogactwa, by „pomóc” biednym.

Całe narody nie mogą korzystać z bogactw własnego kraju ani z owoców swej pracy.

Jan Paweł II

Czy Polska jest krajem biednym czy bogatym? Często słyszymy, że Polska jest krajem biednym i sama potrzebuje pomocy. W której grupie umieścilibyście nasz kraj? Jakie jest nasze miejsce w świecie?

Uczestnicy próbują określić, na którym miejscu znajduje się Polska pod względem rozwoju ludzkiego w skali od 1 do 187. Według rankingu opracowanego przez Program Rozwojowy ONZ - UNDP w ramach Raportu Rozwoju Ludzkiego (*Human Development Report*) 2014, Polska znajduje się na 35 miejscu wśród krajów rozwiniętych. Podstawą rankingu jest Wskaźnik Rozwoju Ludzkiego, który uwzględnia dochód na głowę mieszkańca, przewidywaną długość życia, stopień alfabetyzacji i dostęp do nauki.

Przedstaw podane przez uczestników propozycje na osi liczbowej. Na zakończenie zaznacz innym kolorem faktyczne miejsce naszego kraju. Do wykresu możesz dorysować pozycje innych państw, by zwrócić uwagę na różnice. Polska należy do grupy państw o bardzo wysokim poziomie rozwoju.

Oto miejsce Polski na tle wybranych krajów według Raportu 2014 (niektóre pozycje zajmuje w nim więcej niż jedno państwo o podobnym wskaźniku rozwoju):

1. Norwegia	30. Brunei	177. Gwinea-Bissau
2. Australia	31. Katar	178. Mozambik
3. Szwajcaria	32. Cypr	179. Gwinea
4. Holandia	33. Estonia	180. Burundi
5. USA	34. Arabia Saudyjska	181. Burkina Faso
6. Niemcy	35. Litwa	182. Erytrea
7. Nowa Zelandia	35. POLSKA	183. Sierra Leone
8. Kanada	37. Andora	184. Czad
9. Singapur	37. Słowacja	185. Republika Środkowoafrykańska
10. Dania	39. Malta	186. Demokratyczna Republika Kongo
11. Irlandia	40. Zjednoczone Emiraty Arabskie	187. Niger
[...]	[...]	

Dane z kolejnych lat można znaleźć na stronie Human Development Report: <http://hdr.undp.org>

Czy nasze życie jest Waszym zdaniem bardziej podobne do życia ludzi z pierwszej kolumny, czy z trzeciej? Dlaczego?

4. Zależymy od siebie nawzajem: 15 minut

Zastanówmy się wspólnie, na czym polega współzależność ludzi na całym świecie:

- W jaki sposób zależy od nas los ludzi z krajów ubogich, którzy dostarczają nam surowce i gotowe wyroby?
- W jaki sposób nasze życie zależy od ludzi z krajów ubogich? Czy wyobrażamy sobie życie bez czekolady, kawy, herbaty, ryżu, bananów itp.?
- Czy ceny w naszych sklepach odzwierciedlają prawdziwą wartość tych produktów?
- Jak wyglądałoby nasze życie bez telefonów komórkowych, komputerów, telewizorów i innych urządzeń elektronicznych, do których surowce pochodzą z krajów ubogich i których podzespoły są tam również produkowane i montowane?
- Czy zastanawiamy się nad pochodzeniem kupowanych produktów i warunkami, w jakich powstają?
- Czy słuszne jest, by ludzie, którzy dla nas pracują, byli traktowani bardziej sprawiedliwie i mieli większy niż obecnie udział w bogactwie światowym? Dlaczego?
- Czy jako mieszkańcy kraju rozwiniętego możemy pozostawać obojętni wobec losu ludzi, którzy dla nas pracują, czy też dobrobyt nas do czegoś zobowiązuje? Dlaczego?
- Czy jesteśmy gotowi konsumować mniej oraz płacić więcej z produkty z krajów ubogich?

Opcjonalnie możemy też rozważyć słowa Jana Pawła II:

Nie możemy stać z założonymi rękami, gdy tysiące ludzi umiera z głodu. Nie możemy próżnować, ciesząc się naszym bogactwem i wolnością, gdy gdzieś pod naszymi drzwiami leży Łazarz XX wieku! Należy [...] kształtować nową kulturę międzynarodowej solidarności i współpracy, w której wszyscy - zwłaszcza kraje bogate i sektor prywatny - włączą się odpowiedzialnie w bu-

downę systemu ekonomicznego służącego każdemu człowiekowi. Nie wolno już odwlekać nadejścia dnia, w którym także ubogi Łazarz zasiądzie do uczyty obok bogacza i nie będzie musiał żywić się tym, co spada ze stołu.

W trakcie poszukiwania powiązań naszego życia z życiem ludzi w krajach ubogich możemy rozwijać poczucie prawdziwej wartości tego, co dostarczają nam inni. Jako konsumenci możemy też zmienić nasze postępowanie, np. unikać nabywania produktów określonych marek, jeśli wiemy, że produkcja danego towaru wiąże się z niszczeniem środowiska naturalnego, wyzyskiem pracowników, wykorzystaniem pracy dzieci czy niewolników. Możemy też wybierać produkty o pochodzeniu etycznym, zwłaszcza produkty Sprawiedliwego Handlu, oraz aktywnie włączyć się do działania (np. poprzez przekazywanie zdobytej wiedzy o etycznej konsumpcji i Sprawiedliwym Handlu w swoim otoczeniu, udział w petycjach internetowych, wolontariat, organizowanie kampanii informacyjnych itp.).

5. Co to jest pomoc rozwojowa? – 15 minut

Często słysząc o pomocy ludziom w krajach ubogich, myślimy o ofiarowaniu rzeczy czy pieniędzy, wysyłce darów itp. Myślimy np.: „Będziemy kupować najtańsze produkty i zaoszczędzone pieniądze przekazywać na pomoc ubogim” Nawet chcąc się dowiedzieć, w jaki sposób pomaga Sprawiedliwy Handel, ludzie często pytają: „Jaką część zarobionych pieniędzy Sprawiedliwy Handel przekazuje do krajów ubogich?”

Tymczasem Sprawiedliwy Handel nie prowadzi działalności charytatywnej. Niczego nie „przekazuje” ani nie rozdaje, ale po prostu płaci uczciwie za zakupione towary, zanim jeszcze trafią one na półki sklepowe. Producenci kawy, herbaty, kakao, bananów, bawełny i innych towarów nie czekają na jałmużnę i miłosierdzie, tylko chcą być sprawiedliwie traktowani i żyć z własnej, uczciwie wynagradzanej pracy.

Sprawiedliwy Handel ustala dla producentów gwarantowane ceny minimalne, które muszą co najmniej pokryć koszty produkcji (w tym godziwych wynagrodzeń) oraz dodatkowe premie na projekty rozwojowe, dzięki którym producenci mogą realizować własne projekty, rozwiązując lokalne problemy społeczne i ekologiczne. Sprawiedliwy Handel zapewnia im też różnorodną pomoc techniczną, jak szkolenia, dostęp do informacji rynkowych itp. Do standardów należy też poszanowanie praw człowieka i pracownika, organizowanie się producentów w demokratycznie zarządzanych organizacjach, prawo pracowników do tworzenia związków zawodowych lub przystępowania do nich itp.

Raymond Kimaro, dyrektor generalny Kilimanjaro Native Cooperative Union z Tanzanii, powiedział:

Po prostu płacicie nam uczciwą cenę za kawę, a sami sobie poradzimy z ubóstwem.

Podobnie mówił Isais Martinez ze Stowarzyszenia UCIRI z Meksyku:

Nie potrzebujemy dobroczynności, nie jesteśmy żebrakami. Jeśli dostaniemy za naszą kawę odpowiednią cenę, możemy spokojnie żyć bez dobroczynności.

O to właśnie chodzi w Sprawiedliwym Handlu – o danie szansy producentom, by mogli samodzielnie wziąć odpowiedzialność za swoje życie i rozwijać własną działalność gospodarczą, z której mogliby się utrzymać na poziomie godnym człowieka. Taka forma pomocy nazywa się pomocą rozwojową.

- **Co bardziej odpowiada ludzkiej godności: jałmużna czy danie możliwości samodzielnego utrzymania się z własnej pracy? Dlaczego?**

Uczestnicy poszukują w dyskusji odpowiedzi na to pytanie. Podsumowując możesz przeczytać cytat:

Za najważniejszy wkład Sprawiedliwego Handlu uważam to, że ponownie odzyskaliśmy naszą utraconą godność jako istot ludzkich. Już nie jesteśmy zabawką w rękach anonimowych sił ekonomicznych, które nas niszczą.

Isais Martinez, Stowarzyszenie UCIRI, Meksyk

- **Czym jest pomoc rozwojowa? Jaki jest jej cel?**

Poproś uczestników, by spróbowali zdefiniować to pojęcie. Podsumowując, możesz wyświetlić poniższą definicję, napisać ją na tablicy lub rozwiesić planszę, aby była ona dla wszystkich widoczna:

Pomoc rozwojowa jest to pomoc świadczona w formie finansowej, rzeczowej czy doradczej na rzecz krajów i społeczności mniej rozwiniętych. Celem pomocy rozwojowej jest redukcja ubóstwa, promocja zrównoważonego rozwoju, wsparcie reform demokratycznych i rządów prawa, przestrzeganie praw człowieka, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie wzrostu gospodarczego, zapobieganie konfliktom oraz promocja bezpieczeństwa globalnego.

Według Słownika podstawowych pojęć w pomocy rozwojowej

• Dlaczego Sprawiedliwy Handel można określić jako pomoc rozwojową?

Poproś uczestników, aby wskazali w powyższej definicji cele pomocy rozwojowej, które realizuje Sprawiedliwy Handel. Uzupetnij ich wypowiedzi na podstawie informacji z Wprowadzenia (str.10).

Podsumowanie: 10 minut

W jaki sposób możemy włączyć się do pomocy rozwojowej?

Co chcielibyście zmienić w swoim życiu, aby na świecie mogła zapanować większa sprawiedliwość?

Co możemy zrobić indywidualnie, a co wspólnie?

Zapisz odpowiedzi uczestników na ostatnie pytanie na tablicy. Spośród nich wybierzcie taką, którą chcielibyście w najbliższym czasie wspólnie podjąć. Określcie wstępnie sposoby realizacji oraz termin rozpoczęcia działań. Na zakończenie możesz przeczytać następującą cytę:

Prywatnie i publicznie składane fundusze, dary i pożyczki, nie wystarczą. Nie chodzi bowiem tylko o przewyżczenie głodu czy zmniejszenie ubóstwa. Nie wystarczy walczyć z nędzą, choć jest to sprawa nagląca i konieczna; chodzi o umocnienie zespolecia ludzi, w którym każdy bez względu na rasę, religię i narodowość mógłby żyć życiem prawdziwie ludzkim, [...] życiem, w którym wolność nie byłaby pustym słowem, a biedny Łazarz mógłby zasiąść przy tym samym stole, co bogacz. Wymaga to od owego bogacza niemałej wielkoduszności, dobrowolnego znoszenia wielu niedogodności i nieustannego wysiłku. Każdy niechaj zbada swoje sumienie, które jakby nowym głosem odzywa się w naszych czasach. Czy każdy gotów jest własnym wkładem wspierać dzieła i misje zorganizowane dla pomagania ubogim? - płacić wyższe podatki, żeby władze publiczne mogły zwiększyć wysiłek na rzecz rozwoju? - drożej płacić za towary importowane, aby ich wytwórca mógł otrzymać bardziej sprawiedliwą zapłatę? - w razie potrzeby i w młodym wieku opuścić ojczyznę, aby nieść pomoc narodom zaczynającym się rozwijać?

Papież Paweł VI, Encyklika *Populorum progressio*, p. 47
dokument adresowany do wszystkich ludzi dobrej woli

Inspiracje dla prowadzących

Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: Wkład w zrównoważony rozwój: rola sprawiedliwego handlu i związanych z handlem pozarządowych systemów zapewniania zgodności ze zrównoważonym rozwojem

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009D-C0215&from=PL>

Słownik podstawowych pojęć w pomocy rozwojowej

http://www.un.org.pl/rozwoj/pr_slownik.php

Materiały pomocnicze, dostępne na stronie projektu

- plansza/slajd o podziale dóbr światowych;
- plansza/slajd z definicją pomocy rozwojowej;
- plansze/slajdy z cytami.